

SNOEZELLEN-MSE

Mnoho let jsme znali a používali pojem Snoezelen bez přípony MSE. Proč se musel název už tak neobvyklého znění, který mnoho lidí nedovede správně vyslovit, zkomplikovat příponou MSE, jenž je vlastně synonymem slova Snoezelen?

Věc se má tak, že Snoezelen (slovo vytvořené spojením dvou holandských slov: „snuffelen“ = čichat a „doezelen“ = dřímat) je výraz používaný zejména v Evropě, Izraeli a Japonsku. Zkratka MSE (Multisensory Environment = multismyslové prostředí) se používá zejména v Americe a Austrálii, kde se pravděpodobně nenašel nikdo natolik kreativní, aby multismyslovému prostředí, kterým Snoezelen bezesporu je, dal tak kouzelný název jako tady v Evropě.

Za léta práce dospěli odborníci ze starého kontinentu i z nového světa k názoru, že práce s multismyslovým prostředím je významná jak pro klienty, tak pro terapeuty, že by bylo nanejvýš moudré spojit se do jednoho celku, ve kterém se budou experti z celého světa doplňovat, diskutovat a především SNOEZELLEN-MSE koncept sám obohacovat jeden druhého.

Stále je to tak, že se v Evropě, Izraeli a Japonsku používá označení Snoezelen a v USA a Austrálii označení MSE. Tento „sňatek“ nám přináší více příležitostí ke společným jednáním, diskusím i výměně názorů na společných mezinárodních sympoziích po celém světě.

Léta jsme znali definici Snoezelenu, v tomto znění:

„Snoezelen je koncept – filozofie realizovaná ve speciálně upraveném prostředí, které vytváří pocit pohody, uvolnění, zklidnění, ale také aktivizuje, stimuluje a probouzí zájem, řídí a klasifikuje podněty, vyvolává vzpomínky, organizuje komplexní rozvoj, snižuje pocity strachu a úzkosti, vyvolává pocity jistoty a bezpečí, podporuje socializaci a rozvoj vztahů, přináší radost.“

V roce 2012 proběhlo fórum v Alabamě v USA, za účasti předních představitelů Snoezelen-MSE konceptu (Ad Verheul – zakladatel, Jan Hulsegge – spoluzakladatel, Anne and Maurits Eijgendaal – president ISNA-MSE, Paul Pagliano, Krista Mertens, Sandra Fornes), na kterém společně se zástupci Alabamské univerzity pracovali na nové definici Snoezelenu.

Dovolte mi citovat z tohoto setkání: „Všichni z nás, kromě Kristy Mertens, nyní podporují tuto novou definici.“

Definice přijata zástupci ISNA-MSE (2012)

Koncepční rámec SNOEZELEN-MSE je definován jako dynamické prostředí intelektuálního vlastnictví postavené na citlivém, propojeném vztahu mezi *účastníkem, zkušeným doprovázejícím člověkem a kontrolovaným prostředím*, ve kterém je nabízeno velké *množství smyslových stimulů*. Byl vyvinut v polovině 70. let 20. století a je praktikován po celém světě. SNOEZELEN-MSE se řídí etickými principy obohacování kvality života. Tento sdílený přístup lze aplikovat v terapii, při vzdělávání a ve volnočasových aktivitách a koná se ve speciálním, k tomu určeném prostředí, které je vhodné pro všechny lidi, zejména pro ty se speciálními potřebami, včetně lidí s poruchami autistického spektra nebo demencí.

Historie Snoezelen ve světě

Cleland a Clark (1966, str. 213), dva psychologové, kteří pracovali v USA, vyvinuli „smyslovou samoobsluhu“ (sensory cafeteria) pro jedince s intelektuálním postižením, kteří žili v ústavu, kde se odborníci snažili mírnit jejich normám neodpovídající chování.

O několik let později, počátkem 70. let 20. století, Hulsegge a Verheul sestavili podobný smyslový přístup, s jehož pomocí měli smysluplně zabavit 440 klientů s intelektuálními a několikanásobnými postiženími v centru De Hartenberg v Holandsku. Hulsegge a Verheul nazvali své prostory určené ke smyslové stimulaci Snoezelen, což je slovo vytvořené spojením dvou holandských slov: „snuffelen“ = čichat a „doezelen“ = dřímát (Verheul 2007, str. 8).

Přihodilo se to tak, že jednoho večera po práci se Ad Verheul a Jan Hulsegge spolu sešli a hovořili se o tom, jaká je škoda, že jejich klienti nikdy nezažijí radosti obyčejného společenského života, jako je například návštěva hospody. Přemítali nad tím, jak je život pro jejich klienty stále stejný, předvídatelný, jen s nepatrnými změnami, nemohou se ničím zabavit. Uvažovali, jestli by s tím nemohli něco udělat. Po delší debatě se rozhodli provést experiment, vrátili se do centra a našli jednoho z klientů na pojízdném křesle, který nic

nedělal, evidentně ho nic nezajímalo. Na pár minut ho vyvezli ven na chladivý večerní vzduch, pak ho vzali zase zpátky. Jeho reakce představovala nezměrnou radost. Začal se smát a reagovat způsobem zcela překvapivým – naprosto netypicky. Stalo se něco, co zaujalo jeho pozornost – zabavilo ho to.

Uvnitř budovy byla neustále udržována stejná teplota, zatímco venku vládl chlad. Ad a Jan byli přesvědčeni, že onen rozdíl způsobila změna teploty. To Ada, Jana a ostatní zaměstnanci inspirovalo k vybavení několika místností, které vytvářely „snovou atmosféru“, zajišťující „stimuly pro všechny smysly“ (Verheul 2007, str. 16), která bude zcela rozdílná v porovnání s každodenním ústavním životem. Tento příběh zveřejnili v knize *Snoezelen jiný svět: praktická kniha smyslových zážitkových prostředí pro mentálně handicapované* (Hulsegge a Verheul 1986).

Jakmile jejich kniha vyšla, po celé Evropě a v dalších koutech světa začaly vznikat podobné pokoje určené dětem a dospělým se smyslovými poruchami a poruchami učení. Během krátké doby se slovo Snoezelen stalo registrovanou značkou britské společnosti ROMPA, a tak se začaly objevovat nové pojmy a přístupy multismyslové stimulace, mezi nimi například multismyslové prostředí, řízené multismyslové prostředí, multismyslové místnosti, smyslové pojízdné vozíky, smyslové divadlo.

Ad Verheul úzce spolupracoval s prof. Dr. Kristou Mertens, která působila na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Se svými studenty vedla desítky výzkumů z oblasti Snoezelen a jeho působení na klienta nebo působení Snoezelenu, jako prevence syndromu vyhoření. Významně se zasloužila o kurikulum Snoezelen konceptu ve světě. Společně s Adem založili v roce 2002 Mezinárodní Snoezelen Asociaci (ISNA), která byla představena na I. mezinárodním sympoziu Snoezelen v De Hartenbergském centru. O deset let později se na výročním X. mezinárodním sympoziu Snoezelen, kterou pořádala ISNA v Německém Maria Bildenhausenu, a které mělo být oslavou desetiletého působení prof. Dr. Kristy Mertens, tato asociace rozdělila na dvě na sobě nezávislé organizace.

Od roku 2012 tedy působí dvě samostatné organizace. ISNA-Snoezelen professional, vedená prof. Kristou Mertens, která si vytkla za cíl profesionalizovat Snoezelen koncept, a jejíž činnost je zaměřena na prosazování ortodoxního výkladu Snoezelen konceptu, který připouští pouze Snoezelen v omezené podobě.

V pravém slova smyslu mezinárodní asociací je **ISNA-MSE (International Snoezelen Association – Multisensory Environment)**. Mezinárodní Snoezelen Asociace – Multismyslové prostředí je mezinárodní organizací, jejíž rada je tvořena odborníky z oblastí neurověd, psychologie, psychiatrie ergoterapie a speciální pedagogiky, kteří sledují současný vývoj ve světě v jednotlivých vědních oborech o nových zjištěních informují na svých přednáškách a v publikacích, na konferencích mezinárodní úrovně i konferencích, které se konají v jednotlivých zemích.

ISNA-MSE (International Snoezelen Association – Multisensory Environment)/Mezinárodní Snoezelen Asociace – Multismyslové prostředí je mezinárodní organizací, která sdružuje členy 41 národních organizací z jednotlivých zemí celého světa. Spolupracuje s více než 20 univerzitami a vědeckými institucemi. Na celosvětové úrovni spojuje odborníky, poukazuje na možnosti využití Snoezelenu v různých zařízeních a zveřejňuje vědecké důkazy o účinnosti tohoto konceptu. ISNA-MSE sleduje současný vývoj v jednotlivých vědách a implementuje nejnovější poznatky vědy do konceptu SNOEZELEN-MSE.

Členem ISNA-MSE je od roku 2013 i Česká republika, zastoupená Renátou Filatovou, speciální pedagožkou, zakladatelkou ASNOEZ® – Asociací Snoezelen konceptu České republiky. Renáta Filatova je zástupkyní ISNA-MSE v Čechách a na Slovensku a na základě mezinárodní akreditace garantem Snoezelen-MSE konceptu v obou zemích.

Cíle ISNA-MSE

K cílům organizace patří kooperace mezi různými profesemi, institucemi, národními Snoezelen asociacemi a všemi skupinami, které SNOEZELEN-MSE koncept využívají. Mezi hlavní cíle patří rozvoj **SNOEZELEN-MSE** konceptu po odborné stránce – velký důraz klade na *publikační činnost, vzdělávání v této oblasti*, organizuje *mezinárodní konference, setkávání odborníků*. Odbornost a profesionalita jsou základními hodnotami, na kterých organizace staví. Podporuje využívání SNOEZELEN-MSE konceptu jako terapie, iniciuje a podporuje vědecké projekty týkající se konceptu. Její internetové stránky slouží jako platforma k výměně informací, publikování vědeckých článků a ke vzájemné komunikaci mezi členy.

Struktura ISNA-MSE

Nejvyšší autoritou v rámci organizace je výroční generální shromáždění, které se koná každoročně v návaznosti na mezinárodní konferenci. Generální shromáždění volí ze členů shromáždění členy rady, auditora – jednotlivá rozhodnutí musí být schválena minimálně šedesáti procenty členů. Rada se skládá z patnácti členů, odborníků, kteří se Snoezelen-MSE konceptem zabývají, ať už v oblasti neurologie, psychiatrie, psychologie, pedagogiky, speciální pedagogiky. Ti jsou voleni na 3 roky, volí prezidenta ISNA-MSE a schází se jedenkrát ročně, taktéž v návaznosti na mezinárodní konferenci.

Současným prezidentem ISNA-MSE je Maurits Eijgendaal, pedagog z Dánska. V 15členné radě je 5 pedagogů – kromě prezidenta je to Hanne Holmer z Dánska, Monique Carlotti z Francie, Luc Verbeke z Belgie a David Grupe ze Švýcarska. Pět zástupců je z řad psychologů – Michel Theroux a Lorraine Thomas z Kanady, Paul Pagliano z Austrálie je profesorem neuropsychologie, Maria José Cid ze Španělska a Sandra Fornes z USA. Tři členové rady jsou speciálními pedagogy – zakladatel SNOEZELEN konceptu Ad Verheul z Holandska, Ana Maria Gonzales Galli z Argentiny a Anthony McCrovitz z USA. Dvě členky rady zastupují ergoterapeuty – Michele Shapiro z Izraele a Linda Messbauer z USA. Všichni členové mají hluboké teoretické znalosti a praktické zkušenosti se SNOEZELEN-MSE konceptem a ve svých zemích, ale i ve světě patří mezi renomované odborníky.

Ad Verheul, zakladatel konceptu, se v rámci své civilní služby v červnu roku 1973 ocitl v centru De Hartenberg, kde pracuje až dodnes. V roce 1975 vytvořil s kolegou, hudebním pedagogem **Janem Hulseggem**, koncept, který se zaměřoval na aktivizaci do té doby převážně ležících, tělesně a mentálně hendikepovaných klientů. V roce 1983 byla v Holandsku zřízena první stálá Snoezelen místnost v centru De Hartenberg.

Ad Verheul jako poradce pro ergoterapii vytvořil množství různorodých aktivit pro jedince s mentálním postižením. Od roku 1980 organizuje a účastní se setkání, konferencí a seminářů se zájemci o Snoezelen nejen v Evropě, ale po celém světě.

Je autorem mnoha publikací a článků věnujících se Snoezelen konceptu a vytváření pomůcek pro Snoezelen místnosti. V současné době se angažuje v **ISNA-MSE.org**, aktivně

spolupracuje s prof. Dr. Paulem Paglienem a dalšími respektovanými odborníky v rámci celého světa.

Prof. Dr. Krista Mertens se na Institutu pro rehabilitační vědy Humboldtovy univerzity v Berlíně zabývala převážně pedagogikou tělesně hendikepovaných osob. Její výzkumné projekty jsou zaměřené na podporu rozvoje vnímání na základních a speciálních školách, na aktivační programy pro seniory. Napsala desítky knih a odborných článků zejména z oblasti pedagogiky, psychomotoriky, rozvoje vnímání a aktivizačních cvičení pro hendikepované a seniory. Již více než 15 let intenzivně rozvíjí koncept Snoezelen na profesionální vědecké úrovni. Od roku 2010 je v penzi, ale Snoezelen stále propaguje.

Prof. Dr. Paul Pagliano, neuropsycholog, je profesorem vyučujícím na James Cook University v Townsville, Austrálii, kde je ředitelem akademického vzdělání, akreditací a koordinátorem kurzů v magisterském programu, zároveň je ředitelem pro oblast orientace, poradenství a kariérního rozvoje. Titul PhD. získal za studii týkající se rodičů, kteří žijí s dítětem se smyslovým postižením a dalšími zdravotními postiženími. Jeho výzkum se soustředí na oblast multisensorické stimulace, vydal již tři knihy zabývající se tímto tématem, jeho poslední publikací je *The Multisensory Handbook – Multismyslová příručka*. Paul je členem redakčních rad mnoha odborných časopisů a spolupracovník editora časopisu *International Journal of Disability, Development and Education – Mezinárodní časopis o postižení, vývoji a vzdělání*.

Renáta Filatova vystudovala Vychovatelství pro ústavy sociální péče v Boskovicích a na **pedagogické fakultě Ostravské univerzity speciální pedagogiku**.

Od roku 1999 se zabývá **vývojem a výrobou kompenzačních pomůcek**. Vytvářela **tematicky zaměřené multismyslové místnosti** po cele České a Slovenské republice, od

počátečního návrhu až po realizaci, zejména prenatalní místnosti, místnosti pro muzikoterapii, arteterapii a aromaterapii.

Spolupracuje s Institutem Bazální stimulace® a PhDr. Karolínou Friedlovou. Navrhuje pomůcky pro aplikaci Bazální stimulace®. Vede kurz Využití kompenzačních pomůcek v praxi, vydala skripta s metodikou využití kompenzačních pomůcek pro klienty s konkrétními diagnózami pod názvem "Využití kompenzačních pomůcek v praxi", ISBN 978-80-260-6333-9

Od roku 2002 spolupracovala s PhDr. Hanou Stachovou při vytváření prvních Snoezelen místností v Ostravě.

Od roku 2006 je ředitelkou **Dětského domova** bl. Marie Antoníny Kratochvílové, kde vede Snoezelen terapie u dětí s nejrůznějšími diagnózami. Jedná se o dětský domov švýcarského typu na Ostravsku

V roce 2009 vybudovala první Vzdělávací centrum Snoezelen konceptu v České republice, kde působí jako lektorka doposud.

Absolvovala **Internationale Zusatzqualifikation Snoezelen – Mezinárodní doplňující kvalifikaci Snoezelen-MSE. Je certifikovaným mezinárodním lektorem ISNA-MSE.**

Studium Snoezelen-MSE ukončila zkouškou s mezinárodní certifikací v jeho základním a rozšiřujícím pojetí, ve specializačním studiu v konceptu Snoezelen-MSE obhájila specializaci **psychopedie, ADHD, autismus a demence.**

V současné době se v dalším specializačním studiu věnuje **Snoezelen-MSE konceptu v paliativní péči.** Udělení certifikátu je podmíněno teoretickými, praktickými znalostmi a trvalými praktickými zkušenostmi v konceptu Snoezelen-MSE.

Renáta Filatová je dále je zakladatelkou **Asociace konceptu Snoezelen České republiky – ASNOEZ®**, kde aktivně působí od roku 2011, současně je **garantem konceptu Snoezelen-MSE pro Českou a Slovenskou republiku.** Je spoluautorkou publikace *SNOEZELLEN*. Jedná se o první ucelenou učebnici v českém jazyce, která se konceptu Snoezelen věnuje.

Je autorkou řady výukových pomůcek **pro speciální pedagogiku.** Na základě mezinárodní akreditace navrhuje a garantuje **Snoezelen prostředí.** V této oblasti pracuje více než dvanáct let.

Od roku 2011 organizuje **mezinárodní konference Snoezelen-MSE konceptu v České republice.** Aktivně se účastní na mnoha konferencích u nás i v zahraničí.

Byla pozvána na **Mezinárodní konferenci Snoezelen-MSE ve Finsku** s příspěvkem **Efekt Snoezelen konceptu na klienty v průběhu přímé terapie bez nutnosti plně zřízené Snoezelen místnosti.**

Od roku 2012 je členkou výkonné rady asociace PALMA – Profesní asociace lektorů mezinárodně akreditovaných.

Snoezelen v Čechách a na Slovensku v posledních 20 letech

Západní svět byl v 60. letech minulého století osvobozen ze sterility poválečných let mnoha vlivy a jedním z nich bylo také hnutí hippies, které svým specifickým vnímáním světa zásadně ovlivnilo mnoho oblastí tehdejšího života. Pestrobarevné oblečení a korálky příznivců hippies „přenesly“ svůj vliv i do vnímání interiérů nejen doma, ale i v institucích nejrůznějšího zaměření.

V tehdejší Československu jsme v oblasti zdravotnictví, sociálních služeb i školství prožívali stále období sterility, která byla v poválečném období přirozená a také potřebná, bohužel u nás však trvala až do 90. let minulého století. To byl také důvod, proč první (většinou bílé) Snoezelen místnosti v České republice i na Slovensku nezaznamenaly u klientů umístěných v ústavních zařízeních po letech smyslového strádání takový úspěch, jak by se dalo očekávat. A to i přesto, že některé z místností k nám byly přivezeny v rámci pomoci post komunistickým zemím v originální bezchybné podobě, bohužel však bez jakékoli pedagogické podpory.

Jak to ale bylo...

V Československé republice se v 90. letech 20. století začaly objevovat projekty nabízející seznámení s problematikou edukace dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zejména z Dánska, Holandska, Nizozemí. Jedním z nich byl projekt Škola pro všechny.

Byla vydána první publikace týkající se zařízení pro osoby s mentálním postižením v Nizozemí, Centrum de Hartenberg's Heeren Loo u města Ede. Stručná knížka, spíše brožurka (26 str.), Lucie Varvařovské oslovila mimo jiné také psychologku Hanu Stachovou, pozdější nositelku Snoezelen konceptu do Čech.

Začaly se budovat rehabilitační třídy pro děti s hendikepem, jako například v Ostravě, ve Speciální základní škole Kapitána Vajdy. Na tomto projektu se psychologka PhDr. Hana Stachová taktéž účastnila. Motivovaná touhou pomoci dětem s těžkými multihedikepy ke

vzdělávání, které do té doby nemělo v Čechách obdoby, absolvovala v letech 1997 a 2000 odborné stáže ve Francii, kde poprvé viděla prvky Snoezelenu. Po návratu do Čech se konceptem jako takovým začala zabývat podrobněji.

Léta jsem se zabývala vývojem a výrobou kompenzačních pomůcek a výukovými pomůckami pro speciální pedagogiku, a protože v té době nebyla vybudována prodejní síť Snoezelen pomůcek a veškeré vybavení místností bylo nutné tvořit, mohla jsem s vybudováním první Snoezelenové místnosti v Ostravě, v tehdejším USP Muglinov, pomoci. Naše spolupráce se později zintenzivnila i v oblasti samotné terapie a od té doby dodnes úzce spolupracujeme.

Ve stejném období vznikají současně pod supervizí speciálních pedagogů ze zahraničí první Snoezelen místnosti ve speciálních školách v České republice – Základní škola speciální Blansko nebo Střední škola pro tělesně postižené GEMINI Brno.

V roce 1997 došlo k průniku problematiky Snoezelenu do výuky na Katedře speciální pedagogiky pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (KSP PdF MU). Probíhaly exkurze na ZŠS Blansko. Začala spolupráce s prof. Dr. Kristou Mertens z Berlína (2003, 2005), resp. filozofickou fakultou Humboldtovy univerzity, kde Mertens využívala Snoezelenu pro výuku studentů a pro výzkumy.

V roce 2003 se PhDr. Hana Stachová, ústavní psycholožka (USP Ostrava Muglinov), s Mgr. Kateřinou Vitáskovou (Janků), která zde pracovala jako speciální pedagog-psychoped účastnila I. mezinárodní konference ISNA v Hartenbergu v Holandsku.

Janků, čerstvá absolventka speciální pedagogiky, absolvovala stáž v zařízení v Americe – v organizaci, která zajišťuje celodenní péči o osoby s těžkým a kombinovaným postižením ve státě Massachusetts –, kde se poprvé setkala s různobarevnými lampami se světelnými vlákny, optickými efekty, ale také světélkující hmotou, které ji naprosto ohromily. Teprve později pochopila, že pracovala ve Snoezelen prostředí.

Na jaře 2003 již Stachová, na základě vlastních praktických poznatků, uspořádala konferenci v Ostravě s názvem „Proč mít Snoezelen“.

V roce 2007 Janků v Brně obhájila první dizertační práci v ČR na téma „Využití multismyslové metody Snoezelen u osob s mentálním postižením“ na KSP PdF MU. Aktivně se účastnila založení ASNOEZ (Asociaci konceptu Snoezelen v ČR) a v současné době

vyučuje na katedře speciální pedagogiky Ostravské univerzity předmět „Terapeutické metody ve speciální pedagogice“, kam je koncept Snoezelen zahrnut.

Já jsem se ve stejném období zabývala realizacemi mnoha Snoezelen místností v rámci České a Slovenské republiky, zde jsem získala zkušenosti z oblasti vybavování místností a měla jsem možnost poznat, že mnohé technické, ale i jiné vybavení Snoezelen místností renomovaných firem je předražené, a navíc často neodpovídá schopnostem, ale naopak i možnostem klientů, pro které je určen. V této oblasti mi byl významným učitelem Ad Verheul, který má velmi jasný názor na komerci, jež se za roky od vzniku Snoezelen konceptu rozmohla. Ve své publikaci Snoezelen-Materialien Selbstgemacht (2006) se zaměřil čistě na tvorbu Snoezelen pomůcek, jejichž autorem, jak se domnívá, by měl být speciální pedagog a tvůrce Snoezelen prostředí sám.

V roce 2005 jsem začala pracovat v Dětském domově bl. M. A. Kratochvílové v Řepišti a bylo mi naprosto jasné, že Snoezelen bude součástí péče o děti, které zde byly umístěny. Rozhodla jsem se proto Snoezelen koncept studovat také z pozice terapie.

V denní Snoezelen terapeutické praxi s klienty primárně deprivovanými, ale také s mentálním postižením a kombinovanými vadami a dalšími diagnózami, například psychiatrickými, jsem přicházela k přesvědčení, že Snoezelen je koncept, který má doposud nebývalé možnosti. Proto jsem v roce 2009 vybudovala první Vzdělávací centrum Snoezelen konceptu v Ostravě.

Dlouhodobý zájem o Snoezelen koncept přivedl do Vzdělávacího centra v Ostravě také doc. Jarmilou Pipekovou z katedry speciální pedagogiky Masarykovy univerzity. Ta se osobně zasadila o vybudování první Snoezelen učebny na KSP MU v Brně. Místnost jsem měla tu čest navrhnout a vybavit. Katedra speciální pedagogiky MU v Brně je tak jedinou certifikovanou Snoezelen místností na akademické půdě v České republice a na Slovensku.

Za přispění Evropského sociálního fondu EU Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Podpora praxe studentů speciální pedagogiky se zřetelem na implementaci ŠVP na speciálních školách (1. 6. 2009 – 31. 5. 2012) došlo k naplnění obsahu předmětů zabývajících se problematikou multismyslové místnosti.

Od jarního semestru akademického roku 2010/11 Masarykovy univerzity na katedře speciální pedagogiky započala výuka nových předmětů v rámci prezenčního studia a navazujících magisterských programů v rámci jednooborových studií: Speciální pedagogika, Speciální pedagogika pro učitele a Speciální andragogika.

V březnu 2011 jsem za podpory doktorky Janků založila Asociaci konceptu Snoezelen v České republice.

Bratislava – Nadace Orange 7. 10. 2011 pořádala konferenci na téma „Využití Snoezelen a terapie sensorické integrace v procesu učení“, jedním z hlavních, přednášejících je Ad Verheul, ale také doktorka Stachová a další.

I. konference s mezinárodní účastí „Podpora a kvalita Konceptu Snoezelen v České republice“ proběhla 24. 11. 2011. Pořádala ji ASNOEZ pod záštitou Pedagogické fakulty Ostravské univerzity (KSP).

V březnu 2013 zorganizovala ASNOEZ II. Konferenci Asociace konceptu Snoezelen ČR s názvem „Snoezelen netradičně“, pro kterou se mi podařilo získat zajímavého přednášejícího, jímž byl Reinhard Cherek významný německý fyzioterapeut, jenž hovořil o Snoezelenu ve vodě.

III. Mezinárodní konference Snoezelen-MSE „Terapie z rukou odborníků znamená luxus pro všechny smysly“ se uskutečnila dne 15.–16. října 2014 v brněnské Scale. Konferenci pořádanou Masarykovou univerzitou, katedrou speciální pedagogiky a ASNOEZ navštívil Ad Verheul, zakladatel Snoezelen konceptu a prof. dr. Paul Pagliano, významný neuropsycholog. Tématem konference byla neuroplasticita mozku.

Současná Snoezelen-MSE

Snoezelen dnešní doby nelze srovnat s konceptem před čtyřiceti lety, kdy byl budován výhradně pro osoby s tělesným, mentálním hendikepem a osobám s psychickou deprivací. Byl alternativou pro nepodnětné prostředí. Technické vybavení bylo převzato zejména z disko techniky (doposud můžeme v literatuře zaznamenat „disko technika“ v souvislosti se Snoezelen prostředím).

Snoezelen se v mnoha zásadních bodech ve svém vývoji proměnil, a to nejenom ve svém technickém vybavení, které je nesrovnatelné s technikou před třiceti a více lety. Proměnil se také s ohledem na přesycenost nejrůznějšími stimuly v současné společnosti, které vstoupily i do života postižených lidí. V rámci navrhování Snoezelen místností se dnes podněty selektují na nejmenší možnou míru. Postupy terapeuta se tak neobejdou bez připraveného

terapeutického plánu. Snoezelen hodina je promyšlená, řízená a strukturovaná, má jasný cíl. Heslo „vše je dovoleno“ je pevně v rukách terapeuta při zachování jeho významu pro klienta. Snoezelen je regulérní pedagogickou terapií, kdy jsou výstupy z jednotlivých hodin zaznamenávány na vybrané formuláře (upravené pro konkrétního jedince), jejichž posuzování pomáhá terapeutovi posouvat terapii účelně, cíleně a ku prospěchu rozvoje klienta, při zachování radostného prožitku sdílení na obou stranách.

Snoezelen je dnes vnímán spíše než koncept jako teologicky čistá filozofie, umožňující alternativní a augmentativní přístupy ke klientovi s postižením v mnoha specializovaných odvětvích. Pokud budeme vybavovat Snoezelen prostředí terapeutovi, který byl řádně proškolen a jeho profesí je speciální pedagogika nebo psychologie, případně je sociální pracovník či logoped, bude Snoezelen prostředí vypadat jinak než pro fyzioterapeuta, ergoterapeuta nebo rehabilitačního lékaře. A co teprve bude-li Snoezelen prostředí využívat každý z výše uvedených odborníků?

Dnes je Snoezelen využíván všemi lidmi bez rozdílu. Odbornou i laickou veřejností je také ve vyšší míře než dříve chápán dopad psychosomatických chorob na zdraví člověka. Snoezelen není jen prevencí nebo zkvalitněním života člověka s postižením, ale prokazatelně se podílí také na **zlepšení zdravotního stavu** člověka. Pomáhá významně při zvládnání psychické deprivace, zátěžových situací, s nezvládnutou komunikační schopností a také s moderními technologiemi a vybavením.

Snoezelen se vyvinul v celostní koncept pro jedince s těžkým kombinovaným postižením, ale také pro lidi bez hendikepu. V současné době je pro rozvoj Snoezelen konceptu a zejména Snoezelen terapie nezbytný **vzdělaný, kompetentní terapeut**.

Snoezelen prostředí umocňuje každou činnost, která je v tomto zvláštním prostředí prováděna, násobí ale také chyby, kterých se zde terapeut dopouští. Vzdělání v oblasti Snoezelen konceptu je jednou ze základních předpokladů pro vhodně zvolenou terapii, ale také je jedinou ochranou proti nežádoucím účinkům amatérsky vedené, byť volnočasové aktivity ve Snoezelen prostředí.